

Торайғыров университетінің
ҒЫЛЫМИ ЖУРНАЛЫ

НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ
Торайғыров университета

**ТОРАЙҒЫРОВ
УНИВЕРСИТЕТІНІҢ
ХАБАРШЫСЫ**

Экономикалық сериясы

1997 жылдан бастап шығады

**ВЕСТНИК
ТОРАЙҒЫРОВ
УНИВЕРСИТЕТА**

Экономическая серия

Издается с 1997 года

ISSN 2710-3552

№ 3 (2020)

Павлодар

НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ
Торайгыров университета

Экономическая серия
выходит 4 раза в год

СВИДЕТЕЛЬСТВО

о постановке на переучет периодического печатного издания,
информационного агентства и сетевого издания
№ KZ93VPY00029686

выдано
Министерством информации и коммуникаций
Республики Казахстан

Тематическая направленность
публикация материалов в области экономики, управления,
финансов, бухгалтерского учета и аудита

Подписной индекс – 76133

Бас редакторы – главный редактор

Бегентаев М. М.
д.э.н., профессор

Заместитель главного редактора
Ответственный секретарь

Гребнев Л. С., *д.э.н., профессор*
Кофтанюк Н. В., *доктор PhD, доцент*

Редакция алқасы – Редакционная коллегия

Никифорова Е. В.,
Половинко В. С.,
Алмаз Толымбек,
Мукина Г. С.,
Алтайбаева Ж. К.,
Шокубаева З. Ж.

д.э.н., профессор (Россия);
д.э.н., профессор (Россия);
доктор PhD, профессор (США);
доктор PhD, доцент;
д.э.н., доцент;
(технический редактор).

За достоверность материалов и рекламы ответственность несут авторы и рекламодатели
Редакция оставляет за собой право на отклонение материалов
При использовании материалов журнала ссылка на «Вестник Торайгыров университета» обязательна

В. Есмағзам, Ж. А. Ахметова, Н. Қ. Дулат

Торайғыров университеті,
Қазақстан Республикасы, Павлодар қ.

ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ШАҒЫН ЖӘНЕ ОРТА БИЗНЕСКЕ КАРАНТИНДІК ШАРАЛАРДЫҢ ӘСЕРІН БАҒАЛАУ

Тиімді шағын және орта бизнес, бұл қалалар мен ауылдарды дамытудың берік негізі. Кәсіпкерліктің арқасында жұмыссыздық азайып, салық базасы құрылып, жергілікті бюджеттер нығайтылуда. Қазір, бүкіл әлем коронавирус пандемиясымен қамтылып, Қазақстанда күрделі жағдай қалыптасып, ел экономикасы мен халықтың денсаулығына елеулі қауіп төніп тұр. Ел Президенті мұндай жағдайға қазақстандықтар тәуелсіздіктің тоқсаныншы жылдарында да, ең басында да тап болмағанын атап өтті. Қазіргі уақытта Қазақстан «жасанды» экономикалық комаға түсіп отыр. Бүгінде шағын және орта бизнес мемлекеттің экономикалық әлауқатына тікелей әсер етеді, өйткені халықты жұмыспен қамту проблемаларын шешу, ішкі нарықты отандық тауарлармен толтыру және бәсекелестік ортаны қалыптастыру көбіне соған байланысты. Тұрақсыз штаттан тыс жағдай бүкіл елдің экономикасына және оның негізгі қатысушылары – шағын және орта бизнес объектілеріне әсер етеді. Бүкіл әлем күрделі уақытты, соның ішінде бизнесті де бастан кешуде. Коронавирусқа қатысты жағдай экономиканың барлық салаларындағы кәсіпорындардың қызметіне айтарлықтай әсер етті.

Кілтті сөздер: пандемия, шағын және орта бизнес, қаржылық әлеуметтік қолдау, жеңілдіктер, карантин.

Кіріспе

Бұл мақалада Қазақстан экономикасының қазіргі заманғы проблемалары және әлемді қамтыған COVID-19 пандемиясына байланысты мемлекет қабылдап жатқан шаралар көрсетілген. Қазіргі уақытта қауіпті вируспен күрестегі басты жетістік – Қазақстанда пандемия экспоненциалды түрде өсіп келе жатқан жоқ.

Қазақстан Үкіметі жүзеге асырып жатқан іс-әрекеттер Дүниежүзілік денсаулық сақтау ұйымының, сондай-ақ халықаралық сарапшылардың оң пікірлерін алды. Осындай қиын уақытта мемлекет тарапынан қолдау барлық азаматтар үшін өте маңызды. Қазақстан Республикасы Индустрия және инфрақұрылымдық даму министрлігі карантин енгізілген өңірлердің азаматтарына көмек көрсету тетігін әзірледі.

Төтенше жағдай кезеңінде мемлекет төтенше жағдайдың енгізілуіне байланысты кірістерінен айырылған адамдарға ай сайынғы төлемдерді жүзеге асыра бастады, сондай-ақ шағын және орта бизнес субъектілеріне түрлі жеңілдіктер енгізілді. Тиімді шағын және орта бизнес – қалалар мен ауылдарды дамыту үшін берік негіз болып табылады.

Кәсіпкерлік жұмыссыздықты азайтып, салық базасын құрып, жергілікті бюджеттерді нығайта алады. Өздеріңіз білетіндей, тұрақсыз штаттан тыс жағдай экономикаға, атап айтқанда, оның негізгі қатысушыларына, шағын бизнес объектілері ретінде әсер етеді.

Бизнестің алдында 2 негізгі мәселе тұр: жұмыс күшінің (персоналдың) қысқаруына жол бермеу және күйреу проблемасы (ақша ағындарының азаюы). Пандемия әлеуметтік-экономикалық реформалар арқылы жаңа әлемге, жойылусыз жаңа ақпараттық қоғамға көшуге мүмкіндік береді.

Төтенше жағдай кезеңінде мемлекет кәсіпорындардың жабылуына және оларды қашықтан немесе қашықтықтан жұмыс істеуге ауыстыруға байланысты кірістерінен айырылған адамдарға ай сайынғы төлемдерді жүзеге асыра бастады. Мемлекеттен 42 500 теңге төлем түрінде қаржылық қолдау 4.5 млн. адам алды. Пандемия кезеңінде 2020 жылғы 11 мамырдағы деректер бойынша төлемдер 1 трлн.912млрд.500млн.тг.

Зерттеудің нысаны: шағын және орта бизнеске карантиндік шаралардың әсері

Зерттеудің пәні: карантиндік шаралар кезіндегі шағын және орта бизнес

Мақсаты: Бүгінде шағын және орта бизнес мемлекеттің экономикалық әл-ауқатына тікелей әсер етеді, өйткені халықты жұмыспен қамту проблемаларын шешу, ішкі нарықты отандық тауарлармен толтыру және бәсекелестік ортаны қалыптастыру көбіне соған байланысты. Алайда коронавирустың өршуі шағын және орта бизнесті айналып өтпеді, сондықтан осы сектордың дамуына қандай әсер тигізгеніне назар аудару қажет.

Міндеттері:

- шағын және орта бизнестің карантиндік шаралар алдындағы және
- кезіндегі жағдайы: соңғы жылдарға шолу;
- Қазақстандағы жұмыссыздыққа әсерін анықтау;

– Мемлекет тарапынан пандемия кезеңінде шағын және орта бизнеске көрсетілген көмекті қарастыру.

Зерттеудің әдістері мен нәтижесі

Бүгінде шағын және орта бизнес мемлекеттің экономикалық әл-ауқатына тікелей әсер етеді, өйткені халықты жұмыспен қамту проблемаларын шешу, ішкі нарықты отандық тауарлармен толтыру және бәсекелестік ортаны қалыптастыру көбіне соған байланысты.

Алайда, коронавирустың өршуі шағын және орта бизнесті айналып өтпеді және бұл сектордың дамуына теріс әсер етті.

Төтенше жағдай режимі мен карантиндік шараларды енгізу Қазақстанның бизнесіне теріс әсер етті:

- 300 мыңға жуық кәсіпкерлік субъектісі өз қызметін тоқтатты;
- пандемиядан 1 млн кәсіпкерлік субъектісі тікелей зардап шекті, негізінен бұл қызмет көрсету және сауда саласы;
- 1,6 миллионнан астам адам демалыссыз демалысқа жіберілді;
- ЕДБ-де қарыздары бар 14–15 мыңға жуық кәсіпкерлік субъектілері мерзімін ұзарту үшін жүгінді;
- 4,5 млн адам 42500 теңге көлемінде әлеуметтік төлем алды.

Билік енгізген карантиндік шектеулерге байланысты 800 мыңнан астам кәсіпорын зардап шекті. 1,3 миллион компанияның 10 %-ы банкроттық алдында тұр [1].

Қазақстан Республикасының 2020 жылғы шағын және орта кәсіпкерлік субъектілері қызметтерінің 2019 жылмен салыстырғандағы негізгі көрсеткіштері 1-кестеде көрсетілген.

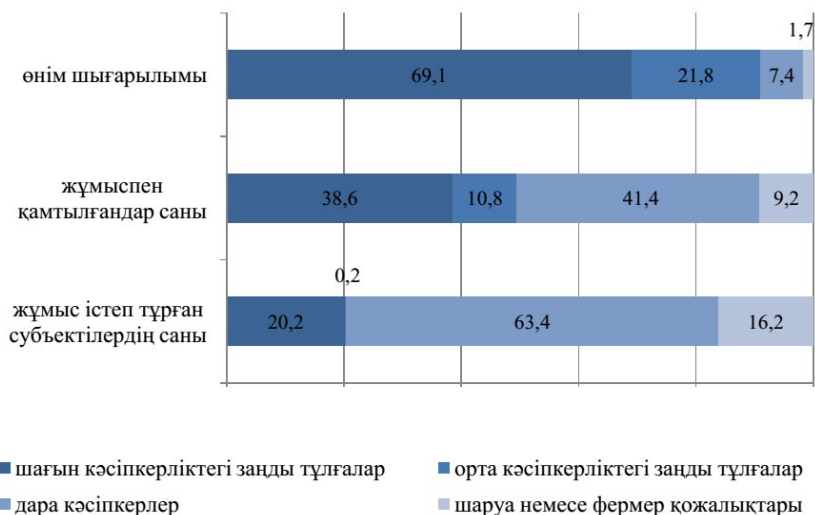
Кесте 1 – Қазақстан Республикасының 2020 жылғы шағын және орта кәсіпкерлік субъектілері қызметтерінің 2019 жылмен салыстырғандағы негізгі көрсеткіштері

Шағын және орта кәсіпкерлік субъектілері қызметтерінің негізгі көрсеткіштері		
Жұмыс істеп тұрған шағын және орта кәсіпкерлік субъектілерінің саны		
	2019	2020
Қазақстан Республикасы	107,8	100,2
Ақмола	103,5	96,1
Ақтөбе	108,0	101,8
Алматы	106,6	98,6
Атырау	105,8	100,9

Батыс Қазақстан	105,4	100,6
Жамбыл	110,2	97,7
Қарағанды	105,5	99,1
Қостанай	104,4	93,5
Қызылорда	106,7	104,6
Маңғыстау	104,4	96,9
Павлодар	106,1	96,6
СолтүстікҚазақстан	104,6	96,1
Түркістан	113,4	100,5
ШығысҚазақстан	101,5	93,2
Нұр-Сұлтан қаласы	112,9	106,6
Алматы қаласы	106,8	103,4
Шымкент қаласы	117,5	105,6

Қазақстандық шағын және орта бизнес өкілдерінің 80 %-дан астамы пандемияның олардың компанияларының қызметіне теріс әсерін атап өтті. Бұл туралы FusionLab компаниясының Қазақстанның 7 қаласынан – Нұр-Сұлтан, Алматы, Шымкент, Қарағанды, Атырау, Ақтөбе және Өскеменнен шағын және орта бизнестің 350 өкілі арасында жүргізген зерттеуінде айтылған. Шағын және орта бизнес дәстүрлі түрде кез-келген сәтті экономиканың негізі болып табылады, бірақ дәл осы сектор жаһандық коронавирустық пандемияға байланысты соққыға жығылды. Зерттеу нәтижелері бойынша кәсіпкерлердің 82 %-ы Covid-19-ның бизнеске теріс әсерін атап өтті: кәсіпорындардың 69 %-ы кірістіліктің төмендеуін, ал 23 %-ы олардың бизнесі толығымен тоқтағанын атап өтті.

2020 жылғы қаңтар-маусымда (салғастырмалы бағаларда) 2019 жылғы қаңтар-маусыммен салыстырғанда өнім шығарылымы 3,3 %-ға төмендеді, жұмыспен қамтылғандар саны және жұмыс істеп тұрған субъектілер саны 0,6 %-ға және 1,9 %-ға сәйкесінше өсті, ол 1-суретте пайызбен көрсетілген.

Сурет 1– Шағын және орта кәсіпкерлік субъектілері қызметтерінің көрсеткіштер құрылымы

1-сурет бойынша қарастыратын болсақ, мында, 2020 жылғы қаңтар-маусымда шағын және орта кәсіпкерлік субъектілерімен өнім шығарылымы 13032,5 млрд. теңгені құрады. ШОК субъектілерінің жалпы санында дара кәсіпкерлер үлесі 63,4 %, шағын кәсіпкерліктегі заңды тұлғалар – 20,2 %, шаруа немесе фермер қожалықтары – 16,2 %, орта кәсіпкерліктегі заңды тұлғалар – 0,2 %-ды құрады.

Төтенше жағдай кезінде мемлекеттік қолдау бизнес үшін ауыр зардаптардың алдын алу үшін мемлекет кәсіпкерлерді қолдау үшін бірқатар шараларды енгізді. Осылайша, қарыздар бойынша берешек үшін айыппұлдар мен өсімпұлдарды жою енгізілді. Экономиканы қолдау аясында банк секторы дағдарысқа жол бермеу шараларына белсенді түрде қосылды [2].

Коронавирустық пандемияға жауап ретінде билік өз қадамдарын тұжырымдады. ҚР Президенті Қасым-Жомарт Тоқаевтың тапсырмасы бойынша ШОБ үшін барлық салықтарды төлеу үш айға тоқтатылды.

Коронавирустан зардап шеккен шағын және орта бизнесті қолдау мақсатымен қарызалушы үшін 8 % мөлшерлеме бойынша 1 жылға 600 млрд теңге сомаға шағын және ортабизнес субъектілерінің айналым капиталын жеңілдікпен кредиттеуді қамтамасыз етуді Ұлттық Банк және Қаржы нарығын реттеу агенттігіне бірлесіп тапсырды. Ұлттық Банк қаражатты

түпкі қарыз алушыға жеткізудің нақты тетігін қамтамасыз етуге міндетті. «Қарапайым заттар экономикасы» бағдарламасын қаржыландырудың өсуін ескере отырып, отандық бизнесті қолдау көлемі 1 трлн тенгені құрайды. Үкімет бөлінетін қаражаттың мақсатты пайдаланылуына жауап береді [3].

«Атамекен» Ұлттық Кәсіпкерлер Палатасы жедел көмек штабын ашты, оған бизнесі коронавирустың таралуынан зардап шеккен кез келген қазақстандық кәсіпкер (1432 call-орталығы) жүгіне алады. Бұл туралы Ұлттық палатаның Басқарма Төрағасы Абылай Мырзахметов бұқаралық ақпарат құралдарына арналған брифинг барысында мәлімдеді.

ОҚҚ-да өткен баспасөз конференциясында Павлодар облысының әкімі Әбілқайыр Сқақов өңірдің әлеуметтік-экономикалық дамуы туралы есеп берді. Карантиндік шектеулерге қарамастан, өнеркәсіп, ауыл шаруашылығы, Құрылыс және басқа да салалар оң нәтиже берді. Негізгі соққы, барлық жерде сияқты, шағын және орта бизнеске түсті.

Шағын және орта бизнесті қолдау туралы айта отырып, Әбілқайыр Сқақов негізгі үш бағыты белгіледі. Біріншісі – орта буынкәсіпорындарының өндірістік қуаттарын жүктеу.

«Пандемия, белгілі болғандай, оң нәтижені де көрсетеді. Карантиндік шектеулерге байланысты импорттың қысқаруы біздің ішкі резервтеріміздің әлеуетін дамытуға мүмкіндік берді. Біз құрылыс индустриясының, жеңіл өнеркәсіптің, металл және ағаш бұйымдарын өндірушілердің, сондай-ақ ауыл шаруашылығы тауарын өндірушілердің қуаттылықтарын барынша іске қостық. Нәтижесінде, 10 айда олардың жүктемесі 75%-ға жетті», – деді Сқақов.

Екінші бағыт – несиелеу. Жыл басынан бері Павлодар облысының ШОБ 75 миллиард тенгеден астам қарыз алды. Сонымен қатар, Мемлекеттік бағдарламалар бойынша берілген қаражат көлемі 2019 жылмен салыстырғанда 1,4 есе көп. Әбілқайыр Сқақов Zhas-Nalyk. Ertis бағдарламасы туралы айтып берді. Бұл – Павлодар облысының жас кәсіпкерлерін қолдау бағдарламасы, олар 7 жылға кепілсіз 5%-бен 15 миллион тенгеге дейін несие ала алады.

«Zhas-Nalyk. Ertis үшінші бағытқа да, бастаушы кәсіпкерлерді қолдауға қатысты. Осы бағыт бойынша облыс бойынша шағын индустриялық аймақтар ашылуда, онда ісін жаңа бастаған кәсіпкерлерге Үй-жайлар тегін беріледі. Сонымен қатар, біз оларға бизнес-идеяны жүзеге асырудың барлық кезеңдерінде жан-жақты сервистік қолдау көрсетеміз», – деп жалғастырды Сқақов.

Шағын және орта бизнеске мемлекеттік қолдау шараларын көрсете отырып, Президент: бизнес өз кезегінде өндіріс көлемін қамтамасыз ету, бағаны сақтау, жұмыспен қамтуды қолдау бойынша қарсы міндеттемелерді өзіне алуы тиіс екенін атап өтті.

Коронавирус пандемиясы қызметкерлер арасындағы еңбек қатынастарының форматына да әсерін тигізді: кәсіпорындардың 50 %-дан астамы қызметкерлердің бір бөлігін немесе барлығын жалақы төленбейтін демалысқа жіберуге немесе жалақыны қысқартуға мәжбүр болды. Коронавирустың теріс әсерін сезінген кәсіпкерлердің көпшілігі тұтынушыларының тұтыну деңгейі мен іскерлік белсенділігінің төмендеуіне, жеткізілімдердің уақтылы немесе тоқтатылуына, сауда орындарының жабылуына және қызметкерлердің қозғалысына шектеулерге байланысты тапсырыс/сату көлемінің төмендеуіне тап болды [4].

2020 жылғы III тоқсанда үй шаруашылығының қорытындысы бойынша 15 және одан жоғары жастағы жұмыс күшінің саны 9,2 млн. адамды құрады. Республика экономикасында 8,7 млн. адам жұмыспен қамтылды. 15 және одан жоғары жастағы халыққа шаққанда жұмыспен қамту деңгейі 65,8 % құрады. Жұмыссыздар саны 454,8 мың адамды құрады, жұмыссыздық деңгейі 5 % болды.

Жұмыспен қамтылғандардың жалпы санынан 6,7 млн. адамды немесе 76,4% жалдамалы қызметкерлер, 1,5 млн. адамды – дара кәсіпкерлер, 4,3 мың адамды – жеке практикамен айналысатын адамдар, 9,3 мың адамды – шаруашылық серіктестіктерінің құрылтайшылары (қатысушылары) және акционерлік қоғамдардың құрылтайшылары, акционерлері (қатысушылары), сондай-ақ өндірістік кооперативтердің мүшелері болып табылатын жеке тұлғалар, 558,6 мың адамды – тәуелсіз жұмыскерлер құрады, 2-кестеде көрсетілген.

Кесте 2 – Жұмыспен қамтылған халық саны

	Барлығы	Оның ішінде	
		ерлер	әйелдер
Жұмыспен қамтылған халық, барлығы	8 713,1	4 512,1	4 201,0
Жалдамалы қызметкерлер	6 652,8	3 406,6	3 246,2
соның ішінде жұмыспен қамтылғандар:			
кәсіпорында	5 770,1	2 926,8	2 843,3
жеке тұлғаларда	562,7	287,9	274,8
шаруа (фермер) қожалықтарында	277,3	171,5	105,8
көбінесе бір тапсырыс берушімен қызмет көрсетуге азаматтық-құқықтық сипаттағы шарт бойынша	42,7	20,4	22,3
Дара кәсіпкерлер	1 488,1	836,7	651,4

Жеке практикамен айналысатын адамдар	4,3	1,6	2,7
Көбінесе бірнеше тапсырыс берушімен қызмет көрсетуге азаматтық-құқықтық сипаттағы шарт бойынша қызмет көрсететін жеке тұлғалар	-	-	-
Шаруашылық серіктестіктерінің құрылтайшылары (қатысушылары) және акционерлік қоғамдардың құрылтайшылары, акционерлері (қатысушылары), сондай-ақ өндірістік кооперативтердің мүшелері болып табылатын жеке тұлғалар	9,3	4,8	4,5
Тәуелсіз жұмыскерлер	558,6	262,4	296,2

2-кесте бойынша қарастыратын болсақ, Жұмыспен қамтылғандардың көп бөлігі өз қызметін сауда саласында (16,3 %), ауыл шаруашылығында (13,9 %), өндірісте (12,4 %), білім беруде (12,7 %) сияқты экономикалық қызметтер түрлерінде жүзеге асырды.

Жоғары және орта кәсіптік (арнаулы) білімі барлар 7,1 млн. адамды құрады, бұл жұмыспен қамтылған халықтың 81,7 %. Жұмыспен қамтылған ерлердің үлесімен салыстырғандағы жоғары және орта кәсіптік білімі бар жұмыспен қамтылған әйелдердің үлесі 5,7 пп. жоғары. Жұмыспен қамтылғандардың негізгі үлесін – 64,5 % (5,6 млн. адамды) 29–54 жастағы адамдар құрады.

2020 жылғы III тоқсанда жұмыссыздар саны (табысты жұмысы болмаған, оны үздіксіз іздеген және оған кірісуге дайын болған 15 және одан жоғары жастағы адамдар) 454,8 мың адамды құрады. Жұмыссыздық деңгейі 5 % (2019 жылғы III тоқсанда – 4,8 %) құрады, 2-суретте пайызбен көрсетілген.

Сурет 2 – Жұмыссыздық деңгейі

2-суретке келетін болсақ, мұнда 2020 жылғы III тоқсанда ерлердің жұмыссыздар санындағы үлесі 45,2 % (205,4 мың адамды), әйелдердің үлесі – 54,8 % (249,4 мың адамды) құрады. 15–28 жастағы жастардың үлесі 18,3 % немесе 83,3 мың адамды құрады. 15–28 жастағы жастар жұмыссыздығының деңгейі 3,9 % болды [5].

2018 жылы Қазақстан экономикасындағы шағын және орта бизнес рөлі арта түсті: жұмыс істеп тұрған шағын және орта бизнес субъектілерінің саны 1,2 млн бірлікке дейін, ал шағын орта кәсіпкерлікте жұмыспен қамтылғандар саны 3,2 млн адамға дейін өсті. ШОБ кәсіпорындары жылына 26,5 трлн теңге сомасына өнім шығарады, ал жалпы өңірлік өнімдегі ШОБ жалпы қосылған құнының үлесі 2018 жылдың соңында 28 % деңгейінде бағаланады. Бірақ бұл көрсеткіштер 2020 жылы бірқатар өзгерістерге түсті, 3-кестеде көрсетілген.

Кесте 3 – Шағын орта кәсіпкерліктің жалпы қосылған құны

	2019		2020			
	қаңтар-желтоқсан		қаңтар-наурыз		қаңтар-маусым	
	ЖҚҚ,	ЖӨӨ- нің үлесі,	ЖҚҚ,	ЖӨӨ- нің үлесі,	ЖҚҚ,	ЖӨӨ- нің үлесі,
	млн. теңге	%	млн. теңге	%	млн. теңге	%
Қазақстан Республикасы	21226579,7	30,8	4 173 413,3	27,7	8 077 475,4	28,4
Ақмола	549520,6	28,5	88 046,7	22,4	202 165,1	24,8
Ақтөбе	622 996,3	20,5	146 337,9	22,1	289 831,9	22,6
Алматы	1050141,9	32,5	171 949,2	25,6	361 527,2	25,5

Атырау	2030929,5	22,2	471 111,5	20,7	812 703,4	20,7
БатысҚазақстан	1090580,3	36,8	186 827,2	30,4	368 146,5	30,4
Жамбыл	354027,1	20,9	49 450,2	13,7	124 583,8	16,2
Қарағанды	880889,0	16,5	165 857,6	13,7	351 820,0	14,4
Қостанай	741596,4	30,7	135 810,7	25,5	257 349,8	26,5
Қызылорда	307 816,8	16,8	49 306,2	13,3	101 941,3	13,9
Маңғыстау	851 487,3	23,5	199 449,5	28,8	439 041,1	31,8
Павлодар	526 172,5	18,8	89 533,6	14,3	186 730,2	15,4
СолтүстікҚазақстан	427 072,1	31,4	53 484,2	21,2	119 453,2	25,2
Түркістан	420 789,8	23,1	62 097,1	13,7	112 721,7	14,6
ШығысҚазақстан	777 249,6	19,0	132 779,1	14,2	265 501,1	15,1
Нұр-Сұлтан қ.	4056405,0	57,9	795 768,1	49,8	1553552,8	51,2
Алматы қ.	5843481,5	40,5	1 260 090,8	42,4	2270237,3	42,9
Шымкент қ.	695423,9	31,2	115 513,8	24,5	260168,9	28,4

2-кесте бойынша, мұндашағын орта кәсіпкерліктің 2019 жылдың қаңтар-желтоқсан айлары мен 2020 жылдың қаңтар-маусым айларындағы жалпы қосылған күн көрсеткіштерінің айтарлықтай айырмашылығын көруге болды.

Қорытынды

Қорытындылай келе, біздің еліміз өз дамуының сапалы жаңа кезеңіне аяқ басты. Қазақстан жаңа шындыққа тап болады деп айтуға болады. Сондықтан елімізге экономика мен мемлекеттік басқару жүйесін ауқымды әрі терең трансформациялау қажет. Қазақстандық IT-компаниялар Үкіметтің тапсырмасы бойынша әлеуметтік қолдау мониторингінің тиімді тетігін, сондай-ақ ҚР-дағы коронавирусқа қатысты жағдай туралы ресми статистиканы қадағалауды қамтамасыз етуге мүмкіндік беретін көптеген платформаларды әзірледі. Атқарушы органдар мен бизнес арасындағы қатынастар түсінікті әрі өзара тиімді болуға тиіс. Өз кезегінде, бизнес пандемия кезінде және одан кейін өндірістің жеткілікті көлемін қамтамасыз етуге, бағаны сақтауға және халықты жұмыспен қамтудың қажетті деңгейін ұстап тұруға кепілдік береді. Қазақстан пандемияға қарсы түбегейлі шаралар қабылдаған әлемдегі алғашқы мемлекеттердің бірі болды. Уақытылы шаралар қолданбай, жұқтырғандардың саны бірнеше есе көп болуы мүмкін. COVID-19 жаппай таралуына байланысты көптеген елдер бүгін төтенше жағдай жариялады. Қазір бизнестің алдында 2 негізгі шақыру тұр: жұмыс күшінің (персоналдың) қысқаруына жол бермеу және Күйреу проблемасы (ақша ағындарының қысқаруы). Кәсіпкерлік субъектілерінің кірістерінің түбегейлі қысқаруына байланысты олардың жаппай күйреуін болдырмау

Пайдаланған деректер тізімі

- 1 «Пандемия жағдайындағы Бизнес және оны қалай сақтау керек». [Электронды ресурс]. – URL: <https://atameken.kz/kk/news/36737-v-period-pandemii-k-biznesu-pred-yavlyayutsya-povyshennye-sanitarnye-trebovaniya>
- 2 Шағын және орта кәсіпкерлік туралы статистика. [Электронды ресурс]. – URL: <https://stat.gov.kz/official/industry/139/statistic/6>
- 3 Қазақстан Республикасы Премьер-Министрінің ресми ақпараттық ресурсы. [Электронды ресурс]. – URL: <https://primeminister.kz/kz>
- 4 Президенттің тапсырмасы. [Электронды ресурс]. – URL: https://www.inform.kz/ru/prezident-poruchil-obespechit-l-gotnoe-kreditovanie-malogo-i-srednego-biznesa-postradavshego-ot-pandemii_a3627389
- 5 Капитал іскерлік ақпарат орталығы. [Электронды ресурс]. – URL: <https://kapital.kz/business/85900/prezident-bol-shoye-kolichestvo-predlozheniy-msb-podderzhano-i-realizuyet-sya.html>
- 6 <https://www.zakon.kz/> [Электронды ресурс].

References

- 1 «Pandemia jaǵdayındaǵy Biznes jáne ony qalayı saǵtaıy kerek». [Electronic resource]. – URL: <https://atameken.kz/kk/news/36737-v-period-pandemii-k-biznesu-pred-yavlyayutsya-povyshennye-sanitarnye-trebovaniya>
- 2 Shaǵyn jáne orta kásipkerlik týraly statistika. [Electronic resource]. – URL: <https://stat.gov.kz/official/industry/139/statistic/6>
- 3 Qazaqstan Respýblikasy Premier Ministriniń resmı aqparattyq resýrsy. [Electronic resource]. – URL: <https://primeminister.kz/kz>
- 4 Prezidentiń tapsyrması. [Electronic resource]. – URL: https://www.inform.kz/ru/prezident-poruchil-obespechit-l-gotnoe-kreditovanie-malogo-i-srednego-biznesa-postradavshego-ot-pandemii_a3627389
- 5 Kapital iskerlik aqparat ortalyǵy. [Electronic resource]. – URL: <https://kapital.kz/business/85900/prezident-bol-shoye-kolichestvo-predlozheniy-msb-podderzhano-i-realizuyet-sya.html>
- 6 <https://www.zakon.kz/> [Electronic resource].

Материал 21.09.20 баспаға түсті.

V. Esmagzam, Zh. A. Aхметова, Н. Қ. Дулат

Оценка воздействия карантинных мер на МСБ в Казахстане

Торайгыров университет,
Республика Казахстан, г. Павлодар.
Материал поступил в редакцию 21.09.20.

V. Esmagzam, Zh. A. Asylkhanovna, N. K. Dulat

Assessment of the impact of quarantine measures on small and medium-sized businesses in Kazakhstan

Toraighyrov University,
Republic of Kazakhstan, Pavlodar.
Material received on 21.09.20.

Эффективный малый и средний бизнес, это прочная основа развития городов и сел. Благодаря предпринимательству снижается безработица, создается налоговая база, укрепляются местные бюджеты. Сейчас, когда весь мир охвачен пандемией коронавируса, в Казахстане сложилась непростая ситуация, экономика страны и здоровье населения находятся под серьезной угрозой. Президент страны отметил, что казахстанцы не сталкивались с такой ситуацией ни в девяностые годы, ни в самом начале независимости. В настоящее время Казахстан находится в «искусственной» экономической коме. Сегодня малый и средний бизнес напрямую влияет на экономическое благополучие государства, так как от этого во многом зависит решение проблем занятости населения, наполнение внутреннего рынка отечественными товарами и формирование конкурентной среды. Нестабильная внештатная ситуация затрагивает экономику всей страны и ее основных участников – объекты малого и среднего бизнеса. Весь мир переживает сложное время, в том числе и бизнес. Ситуация с коронавирусом существенно повлияла на деятельность предприятий всех отраслей экономики.

Ключевые слова: пандемия, малый и средний бизнес, финансовая социальной поддержки, льготы, карантин.

Effective small and medium-sized businesses, which are a solid foundation for the development of cities and villages. Thanks to entrepreneurship, unemployment is reduced, the tax base is created, and local budgets are strengthened. Now, the whole world is covered by the coronavirus pandemic, a difficult situation has developed in Kazakhstan,

and the country's economy and public health are under serious threat. The president of the country noted that Kazakhstanis did not find themselves in such a situation either in the nineties or at the very beginning of independence. Currently, Kazakhstan is falling into an «artificial» economic coma. Today, small and medium-sized businesses directly affect the economic well-being of the state, as it largely depends on solving the problems of employment of the population, filling the domestic market with domestic goods and forming a competitive environment. The unstable freelance situation affects the economy of the entire country and its main participants – small and medium-sized businesses. The whole world is going through a difficult time, including business. The situation with the coronavirus has significantly affected the activities of enterprises in all sectors of the economy.

Keywords: pandemic, small and medium-sized businesses, social support services, benefits, quarantine.

Теруге 21.09.2020 ж. жіберілді. Басуға 05.10.2020 ж. қол қойылды.
Электронды баспа
2,49 Мб RAM
Шартты баспа табағы 11,5
Таралымы 300 дана. Бағасы келісім бойынша.
Компьютерде беттеген З. С. Исакова
Корректор: А. Р. Омарова
Тапсырыс № 3730

Сдано в набор 21.09.2020 г. Подписано в печать 05.10.2020 г.
Электронное издание
2,49 Мб RAM
Усл.п.л 11,5. Тираж 300 экз. Цена договорная.
Компьютерная верстка З. С. Исакова
Корректор: А. Р. Омарова
Заказ № 3730

«Toraighyrov University» баспасынан басылып шығарылған
Торайғыров университеті
140008, Павлодар қ., Ломов к., 64, 137 каб.

«Toraighyrov University» баспасы
Торайғыров университеті
140008, Павлодар қ., Ломов к., 64, 137 каб.
8 (7182) 67-36-69
e-mail: kereku@tou.edu.kz
www.vestnik.tou.edu.kz